

Če bila reč je še tako nevarna;
 Bo tebe tud', Franc Jožef! ohranila,
 Če ravno zdajnja ura je soparna.
 Gospodovih le potov ne pozabi,
 In On v kraljestvo boljši te povabi.«

Nazorni nauk.

(Dalje.)

Podučevanje v govorjenji je pa posnemovalno. Učenik vodi besedo, učence govori za njim. Učenik reče otroku: Povej, kaj sem te vprašal? kako sem to rekel? Pri številjenji mali otroci ponavljajo vprašanje in odgovarjajo potem v celih stavkih; tako beseda pripelje besedo; težeje je to po prenapolnjenih šolah, pa vendar le mora biti.

Da pa otrok ve in zna o čem govoriti, mora stvar pogledati in spoznati. Vsejano zrno v tla poganja klico, pa tudi kviško hiti gledat milo solnce; stvar, katero si je otrok ogledal, vtisne si v glavo, potem pa o njej tudi more govoriti. Od kraja še otrok ne more od reči kaj povedati, pa ogledovajé jo, razveže se mu jezik, ter najde za jasen pojem tudi dovoljen izraz. Gledati, misliti in govoriti je trojni namen kazalnega poduka; ter stoji v taki medsebojni zvezi, da se ne more ločiti.

Po tem splošnjem premišljevanji prestopimo pa sedaj na „nazorni nauk“, kakor ga vidimo v šolskih knjigah.

V abecedniku so vaje za „kazalni“ nauk načrtane, obilo tvarine se tam ponuja učitelju na izbero. Red, v katerem bi sledila vaja za vajo je tam nasvetovan, a ne tirja se strogo. Vsak učitelj bo že vedel primerno izbrati; saj tudi na tem ne stoji toliko, s katerimi vajami poprej začnemo, samo da obdelujemo vse premišljeno in tako, da se skupaj veže. Kedar stavijo podlago za poslopje, je eno in isto, ako se začne podlaga staviti na severu ali na jugu, samo da je dobro postavljena.

Otrok, v šolo prišedši, je podoben tičku v kletki na prostem je že pel, a v kletki molči; otroci še to, kar vedo, nočejo povedati.

Učenik tedaj beseda vodi, a učenci govore za njim. Ko bi učenik v takih prilikah strogo spraševal in odgovora tirjal, bi bil to prazen trud in zguba časa. Kar otrok sam spozna, izvabi se že z njega, kar pa ne more vediti, to mu pove učitelj. Glavna reč pa je, da otroci na vprašanja odgovarjajo v celih stavkih, da vzamejo tudi vprašanje v svoj odgovor. Ali to velja le od začetka, pozneje bi to napredku več škodovalo nego koristilo; ako že drugega ne, bi bilo to ponavljanje zguba na času. Kar odgovori posamezen, to ponavlja hkrati ves oddelek; tako se zgodi, da vsi pazijo in da se tudi plašljivi uče odgovarjati.

Razgovarjanje naj bo prosto in neprisiljeno. Dasiravno je pa to

na videz le prilično, vendar se ne sme prevreči v prazno besedovanje, ali v zabavo za učnika in učence. Učenik naj pazi, da ga zgovornejši učenci ne zapeljejo od določenega cilja, odgovarja naj le tisti, ki je vprašan, sicer nij ga reda, in poslednjič bi odgovarjali le jezični otroci, ali pa vsi na enkrat, in učenik bi bil prisiljen prestriči nit govorjenja. Učitelj naj se tudi varuje da ne bo preobširen. V I. razredu so navadno otroci, ki ne mislijo veliko in so kratkih besedi, reči spoznavati in njih bistvene dele imenovati, prizadeva jim veliko truda. Katedetika nij tukaj na pravem mestu, mlado moč še bolj slabi in poznejšemu nauku jemlje mikavnost. Najprej se razloži, kaj je reč? Pitanje, ali reč raste ali ne, ali se giblje ali ne, pripelje na izraz živo ali neživo, da bi še učitelj dalje šel, ter prašal po razredih ali plemenih, to ostane za prihodnji čas. Pri neživih rečeh se vpraša o barvi, o snovi ali tvari, potem se pride do vprašanj, kdo to dela, čemu je, kje se dobiva, pri živih pa se še praša, kaj stvar dela? Kedar se je otrok navadil nazorne reči tako opazovati in razmotrovati, potem se napeljuje, da primerja reči med sabo, da razločuje skladnost ter enakost od razlicnosti. Tudi se po času napeljuje spoznavati, kako prestopajo nižji pojmovi v višje. Veliko je tudi nad tem, kako učitelj govori, kako se obnaša. — Prijazno naj govori z otroci, a zmirom naj varuje pri tem učiteljsko dostojnost; otroci so bistroumni sodniki in opazovalci, slabosti učениkov hitro zapazijo in na to greše. Akoravno od začetka učenik govori takem narečji, kakoršnega je otrok vajen, vendar le skuša otroka navaditi olikanega jezika, pravilnega izrekovanja. Samo po sebi se razume, da učitelj govori glasno, pa vendar ne vpije, ter govori prosto razumljivo; brez nepotrebnega lepotičenja besed. Učitelj, ki hoče druge vneti, mora sam spoznati in čutiti imenitnost svojega poklica, voditi pa ga more ljubezen in poterpljenje. Ako se mu posreči, da n. p. v kaki povesti ubere prave strune, naj poneha nekoliko, da se lepo doneči glasi v globini duše razlegajo, da večkrat ubrane miločitno odmevajo. To so trenotja, v katerih učitelj več stori za požlahenje serca, kakor da bi naravnost opominjal.

Kazalni ali nazorni nauk se uči pri novincih kake 4 tedne pred branjem samostalno. Med tem se novincem že tudi v predvah za pisanje roka izuri, da se potem pisajè brati uče. Odslej se veže kazalni poduk ali z branjem ali pa se uči z drugim oddelkom vkupno. Abecednik se zato precej dobro more porabiti. Hermanova „Unterklasse“ ali pa Kellnerjeve Denk-, Sprech- und Schreibunterricht I. d. služi pri tem učitelju. (Še boljše pa bi bilo, ko bi vse to imeli v domačem jeziku; slovensko šolstvo bo napredovalo takrat, ko bomo imeli tudi slovenske pomočne knjige.)

Vsako podučevanje pa mora biti nazorno, da se prime serca in

glave. Brez tega je ves nauk nekako slep, je le za nekaj časa za spomin, sicer pa mertev kapital brez obresti.

Vemo le toliko, kolikor hranimo v spominu, pomnimo pa le to dobro in dalje casa, kar smo se nazorno naučili.

Pomanjkanje tega je tudi večkrat vzrok, da otroci kmalu pozabijo, kar so se naučili. Nazorni, vidljivi nauk pa je izversten zapah, s katerim se pozabljivosti duri zatovré.

Učitelj, ki razume nazorno podučevati, polajša si tudi trud in ljudstvo zares omikuje.

Kdor pa hoče nazorno podučevati, mora poznati dvoje; snov ali tvarino, katero razklada, pa osebo, katero uči. Učenik je posredovalec med obema, in v tem posredovanji pokaže svojo umetnost.

Otroci enega razreda so jako različni. Vsaka starost, vsak oddelek ima kaj posebnega, sebi vlastnega. To spoznavati, in po tem ravnati se, to uči lastna skušnja, katera je učeniku več vredna od debelih pedagoških knjig.

Ko bi hotel otrokom dopovedati, kaj je trikot, kaj kocka, ali jim bom mar dolgo to razkladal? Čemu, narisal jim bom trikot, dal jim bom v roke kocko in stvar je dopovedana! Dolgo, dolgo bi se mogel truditi, da bi učencu dopovedal lego in mejo avstrijskih dežel, pokažem pa na zemljevid, narisam meje na tablo potem mu rečem, da naj tudi sam to poskusi in vse si bodo neisbrisljivo v spomin vtisnil. Znamenje za glas, pisme ali čerko, vidi v besedi, besedo v stavku, in stavek v berilu. Kedar se uči rastlinstvo spoznavati, naj se mu da rastlina v roke. Vse mere in utehi naj se otroku pokažejo, kakošni so in kako se rabijo, in otrok si bode to dobro zapomnil.

To je, kar se v daljnem smislu imenuje kazalni poduk, in tak nauk mora biti podlaga vsakemu nauku, ne le v ljudski šoli, marveč povsod; kjer se kaj podučuje.

Trudimo se tedaj, dragi sobratje, da dobimo potrebna učila, razjasnimo ljudem, čemu da se to, čemu drugo v šoli potrebuje in prizadevajmo si, da učila znamo rabiti o pravem trenutji!— Tako si bomo olajšali težave svojega poklica, zdatnejši in vspešnejši bomo delali na polji šolske omike in ljudskega izobraženja, in svet nam ne bo več očital, da vedno tožimo o nadlogi, po pokoji hrepenimo, adrese podpisujemo, nikdar dosti plače nimamo, napredek proslavljamo, ošabno se nosimo, stanovanje brezplačno želimo, pa za vse drugo se ne menimo! Nas uboge ljudske učitelje vsakdo vidi in misli, da ima pravico naš obirati.

K. pri sv. L.